

JELENTÉS A RIO DE JANEIROBAN
1956 AUGUSZTUS 8.—19. KÖZÖTT TARTOTT
XVIII. NEMZETKÖZI FÖLDRAJZI KONGRESSZUSRÓL

BULLA BÉLA

A Magyar Tudományos Akadémia képviselőjében részt vettem Rio de Janeiroban a XVIII. Nemzetközi Földrajzi Kongresszuson és az UGI (Union Géographique Internationale) közgyűlésén. A kongresszus rendezvényeinek sokfélesége, előadásainak egyidejűsége a 10 bizottságban és a 13 szakosztályban az egyetlen résztvevőre nagy feladatot rótt.

A kongresszus megnyitó ünnepségei aug. 8-án voltak. A megnyitó beszédet a Brazíliai Egyesült Államok elnöke, dr. *J. Kubitschek* mondta, megnyitó előadást pedig az UGI elnöke, *Dudley Stamp* tartott. Aug. 9-én az Escola Navalban (haditengerészeti akadémia), a Villegaignon-szigeten, festői környezetben kezdődtek a kongresszusi rendezvények és tartottak aug. 19-éig. Az előadások 13 szekcióban (éghajlattani, vízföldrajzi, geomorfológiai, térképtudományi, regionális földrajzi, kereskedelem- és iparföldrajzi, mezőgazdasági földrajzi, népességföldrajzi, politikai és történeti földrajzi, orvosföldrajzi, emberföldrajzi, módszertani, biogeográfiai) és 10 bizottságban (lejtőfejlődés, periglaciális morfológia, karszt, parti üledékek, földrajzoktatás, orvosföldrajz, földrajzi munkák és térképek osztályozása, régi térképek, talajhasznosítás és védelem, eróziós felszínek és tönkfelszínek kapcsolatainak tanulmányozása) folytak. Színhelyük az Escola Naval volt. Idő: de. 9—12 és du. 2—6. Három délutánt a Közoktatásügyi Minisztérium előadótermében rendezett *symposium* vett igénybe. Az előadások és *symposiumok* tartalmáról érdemben, azokat értékelve más helyen fogok beszámolni, itt csak annyit említek meg, hogy a bizottsági ülések általában tartalmasabbak voltak, mint a szakosztályi ülések. Ez utóbbiak sok, jelentéktelen, lokális és részletproblémáról számoltak be, tehát a nagy, elvi jelentőségű témák hiányoztak. Nem szolgált az ügy előnyére az sem, hogy egyes szakosztályok programja rendkívül zsúfolt volt. Komoly, színvonalas vitákra sor sem kerülhetett. Ez volt a helyzet a geomorfológiai szakbizottságban is, ahol aug. 17-én de. 9— $\frac{1}{2}$ 12 óráig *tizennégy* előadásra (köztük az enyémmre is) került sor. Én pl. 10 perc időt kaptam előadásom megtartására, vitát pedig az elnök időhiány miatt nem is engedélyezett.

A kongresszussal egyidejűleg nyílt meg a Közoktatásügyi Minisztérium kiállítási csarnokában a kongresszussal kapcsolatos *Kartográfiai kiállítás*.

Magyarország nem volt képviselve a kiállításon. Ezt a mulasztást a következő (stockholmi) kongresszuson semmi körülmények között sem szabad elkövetnünk. A térképkiállításon gazdag és kitűnő anyag mutatta be a fejlett szovjet kartográfiát, de igen szemléletes és tanulságos volt a lengyel és csehszlovák anyag is. A tőkés országok közül az USA, az Egyesült királyság, Kanada, Japán, Olaszország, a Német Szöv. köztársaság, Franciaország, Norvégia, Finn- és Svédország mutatott be gazdag anyagot.

A késő délutáni órákban hivatalos fogadások voltak a kongresszusi tagok tiszteletére. Fogadás volt az államelnöknél, a szövetségi kerület kormányzójánál, a külügyminiszternél, az egyetem rektoránál, a brazil nemzeti földrajzi tanács elnökénél. Cocktail-partyt rendezett a kongresszusi tagok tiszteletére a szovjet delegáció és az amerikai nagykövetség.

Augusztus 10-én volt az Union Géographique Internationale közgyűlése. Ez a közgyűlés tárgyalta a Szovjetunió, Magyarország, Izland és Etiópia felvételi kérelmét. Az UGI 26 szavazásra jogosult tagja közül 2 tartózkodott a szavazástól; 24 szóval Izlandot és Etiópiát, 23 szóval pedig Magyarországot és a Szovjetuniót választották meg az UGI tagjává. Képviselést nyertünk az UGI Peri-glaciális Bizottságában is. Ez a bizottság lengyel és francia javaslatra engem választott tagjává.

Mint már jeleztem, a kongresszus geomorfológiai szakosztályában előadást is tartottam „Gedanken über die Natur, die Grundeigenschaften und die Gesetze der Reliefentwicklung” címen. Időhiány miatt csak az előadás tartalmának rövid, igen vázlatos ismertetése volt lehetséges. Az előadás egész terjedelmében megjelenik a kongresszus kiadványai kötetében.

Kétségtelen, hogy a kongresszus rendezésében voltak hiányosságok (zsúfolt program, sok érdektelen és jelentéktelen előadás, a napi program gyakori változása, túlsok, nem tudományos, hanem társadalmi rendezvény), de ezeket a hiányosságokat feleltette a brazil vendégszeretet, kedvesség és szolgálatkészség, amellyel a vendéglátó ország minden kongresszusi tag háláját és köszönetét kiérdemelte és feleltette, nem utolsósorban, a csodálatosan szép környezet, hiszen Rio de Janeiro méltán viseli „a világ legszebb városa” díszítő jelzőt.

A kongresszus nagyon népes volt. Egyike volt a legnépesebb és legjobban sikerült földrajzi kongresszusoknak. A külföldi kongresszusi tagok száma kb. 300 volt és kb. ugyanennyi a belföldi (brazil) tagok száma is. A bejelentett előadások száma meghaladta a 350-et. Ezek az előadások a kongresszusi kiadványban (Comptes Rendus) fognak megjelenni.

A kongresszus sikerét a 13 szakosztály és a 10 bizottság munkája nemcsak az előadások sokféleségével és a nézetek változatosságával biztosította, hanem biztosította első soron az a tény, hogy a kongresszus az elméleti kérdések mellett igen nagy gondot fordított a szakosztályi témák kitűzésében és feldolgoztatásában az elmélet és a gyakorlat elválaszthatatlan kapcsolatának hangsúlyozására. A kongresszus székhelyéül nem véletlenül választották Rio de Janeirot,

a trópusi világvárost. Ez a választás volt hivatva hangsúlyozni, hogy a geográfiai tudományok érdeklődése egyre fokozódó mértékben fordul a trópusi területek felé. A trópusok felé irányítja a földrajzi kutatók figyelmét a gazdasági élet szervezete és szervezettsége, amely a geográfiától ma már nemcsak feltáró és adatszolgáltató munkát követel meg, hanem megkívánja a gazdasági szervek és a geográfia közös munkájaként trópusi területek gazdasági élete perspektivikus megtervezésének elkészítését is.

Fokozta a kongresszus sikerét sok olyan komplex probléma kitűzése és megvitatása, amely a geográfia és rokontudományai közös munkáját kívánta meg, tehát feldolgozása nemcsak a geográfia, hanem a rokontudományok számára is nagy hasznot jelentett (pl. az üledékképződésnek és a felszíni domborzat fejlődésének, fosszilis talajszelvények kialakulásának és az éghajlatváltozásoknak a kapcsolatai, vagy annak bemutatása, hogy a régészet adatközléseit hogyan használhatja fel a természeti és a gazdasági földrajz, a hidraulikáét és hidromechanikáét a geomorfológia, a talajtanét a településföldrajz, a gazdasági földrajzét a közgazdaságtan és a településtudomány).

A földrajztudományok és a rokontudományok szoros egymásrautaltságából következően a kongresszus új módszereknek és a kutatás új szempontjainak eredményes alkalmazását vezette be a földrajzi vizsgálatokba. Így a radiocarbon kormeghatározás módszerét a geomorfológiába és a régészeti leletek földrajzi kiértékelésének módszerét a gazdasági és a regionális földrajzba.

A XVIII. Nemzetközi Földrajzi Kongresszus pozitíve értékelendő, nagy jelentőségét nem utolsósorban abban a tényben is látnunk kell, hogy megszüntette a korábbi földrajzi kongresszusok teljesen polgári, „nyugati” jellegét és baráti szellemben, a békés coexistencia szellemében megalapozta a marxista és a polgári geográfusok termékenynek ígérkező együttműködését. Ez a szellem baráti kapcsolatok kiépítésére, egymás munkájának részletesebb megismerésére és elismerésére vezetett. E szellem megnyilvánulása volt a Szovjetunió és Magyarország szinte egyhangú felvétele az Union Géographique Internationale szervezetébe és az UGI bizottságainak kiegészítése a Szovjetunió és a népi demokráciák geográfusaival, úgyszintén egy sereg kölcsönös meghívás előadások tartására.

A kongresszusi rendezvények aug. 19-én értek véget. Ekkor volt az UGI záró közgyűlése, amely Magyarország tagságát megerősítette és elhatározta, hogy a következő (XIX.) kongresszust 1960-ban Stockholmban rendezi és ezen a napon volt este a kongresszusi záróünnepség, amelyen a záróbeszédet, a megnyitóhoz hasonlóan, *Kubitschek* köztársasági elnök mondta.

A második világháború befejezése óta a riói földrajzi kongresszus volt az első, amelyen Magyarország és a magyar földrajztudomány képviseltette magát. Ezen a földrajzi kongresszuson jelent meg először szovjet delegáció is. Nem kétséges, hogy a riói kongresszuson való részvételünket pozitíve kell értékelnünk. A pozitív mérleg egyrészt a kongresszusi és bizottsági előadások és viták anyagának hazai kiértékeléséből adódik, másrészt abból a tényből, hogy megjelen-

tünk a világ geográfusainak nagy seregszemlájén, hogy ismét bekapcsolódjunk a geográfia nemzetközi vérkeringésébe. A világ geográfus közvéleménye kedvezően fogadta jelentkezésünket. Nemcsak tudomásul vette, hogy van magyar földrajztudomány, hanem irántunk komoly és őszinte érdeklődést is tanúsított. Kiderült, hogy munkánkat és eredményeinket ismerik és számon tartják. Most rajtunk áll, hogy az UGI tagságunkat helyesen felhasználva, kapcsolatainkat állandóan fejlesszük és előre kidolgozott program szerint vegyünk részt az UGI munkájában is és készüljünk fel idejében a következő 1960. évi stockholmi kongresszusra is. Erre köteleznek bennünket a magyar földrajztudományoknak külföldön is számon tartott eredményei és erre figyelmeztetnek a riói kongresszus tanulságai is.